

Nr 116.

Av herr Bengtsson i Norup m. fl., om statsbidrag till avlöning åt vissa lärare och lärarinnor vid skyddshem.

I det utlåtande, som den 19 november 1918 avgavs av de särskilda sakkunniga, vilka inom ecklesiastikdepartementet tillkallats för utredning av frågan om ändrade grunder för statsbidrag till uppfostringsanstalterna för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, hade jämväl upptagits spörsmålet, huruvida statsbidrag borde utgå till de vid dessa anstalter anställda folk- och småskollärarna på samma sätt som till lärarna vid folk- och småskolor i allmänhet. Bemälda sakkunniga ansågo, att dylikt bidrag borde utgå till skyddshemmen under förutsättning, att vederbörande lärare hade full undervisningsskyldighet vid med skyddshem förenad skola och uppbure minst för lärare vid folk- och småskolor stadgad minimilön. För ändamålet beräknades ett belopp av 52,000 kr.

I sitt över sagda sakkunnighetsutlåtande den 28 januari 1919 avgivna yttrande förklarade sig skolöverstyrelsen finna goda skäl tala för bifall till förenämnda förslag. Då emellertid — anförde skolöverstyrelsen vidare — föredragande departementschefen, vid anmälan i statsrådet den 7 januari 1919 av de sakkunniges förslag för reserverande i riksstaten av erforderliga medel, förklarat sig icke kunna för det dåvarande biträda förslaget i ifrågavarande avseende, ansåg sig överstyrelsen icke då böra framställa något yrkande på bifall till förslaget i denna del. Vid ärendets anmälan ånyo den 11 mars 1919 (proposition nr 233) vidhöll dåvarande departementschefen sin den 9 januari 1919 hävdade uppfattning i denna fråga. Som examinerade lärare — anförde departementschefen — i mycket olika utsträckning vore anställda vid ifrågavarande anstalter, skulle en förmån av denna art för anstalternas vidkommande falla i hög grad ojämnt och ställa sig mindre rättvis. Frågan om statsbidrag till ifrågavarande lärarepersonals avlöning vore enligt departementschefens mening emellertid av den art, att den i sinom tid syntes böra upptagas till förnyat övervägande.

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion (nr 102 år 1920) har herr K. J. Söderberg m. fl. hemställt,

dels att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag till skyddshemsstyrelse för bestridande av avlöning åt folk- och småskollärare samt folk- och småskollärarinnor, anställda vid av Kungl. Maj:t godkända skyddshem, måtte utgå efter samma grunder som till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor

under förutsättning att vederbörande lärare och lärarinnor hava full tjänstgöringsskyldighet vid med skyddshem förenad skola och uppbära minst för lärare och lärarinnor stadgad minimilön,

dels ock för nämnda ändamål i 1921 års stat uppföra ett förslagsanslag av 56,000 kronor.

Riksdagen fann den till grund för motionärernas förslag liggande tanken riktig, i all synnerhet i betraktande av de föreskrifter, som numera gälla ifråga om skyldigheten för landstingen att inrätta anstalter av förevarande slag samt beträffande den undervisning, som i skyddshemmen skall bedrivas. Önskvärdheten att erhålla så goda lärarekrafter som möjligt vid dessa anstalter, där lärarnas förmåga ofta ställs på hårda prov, heter det i riksdagens skrivelse nr 8 A år 1920, gör det nödvändigt att ekonomiskt säkerställa dessa befattningar, i vilket avseende landstingen synas kunna göra anspråk på statsbidrag till lärarnas avlöning med lika fullt fog som beträffande de av landstingen underhållna småskoleseminarieerna. Om riksdagen sålunda i princip skänkte sitt gillande åt inbörden av motionärernas förslag, ansåg den sig dock ej beredd att bifalla detsamma sådant det förelåg, men anhöll att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning ifråga om statsbidrag till avlöning av de vid de av Kungl. Maj:t godkända skyddshem anställda folk- och småskollärarna samt till nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Kungl. Maj:t, riksdag, skolöverstyrelse och de av ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunnige för utredning av frågan om ändrade grunder för statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn hava sålunda principiellt gillat den uppfattningen, att staten har skyldighet att lämna bidrag till avlöning åt lärare vid skyddshem under vissa villkor.

Under nu innevarande år måste landstingen fatta beslut beträffande skyddshemsfrågans ordnande, och det är därför av stor vikt, att riksdagen *nu* fattar beslut ifråga om statens bidrag till skyddshemmens verksamhet. Såsom ganska anmärkningsvärt förefaller det, att statsbidrag *nu* får utgå till lärare vid *barnhem* men icke vid *skyddshem*. Den skillnad, som finns ifråga om bidraget från staten till alumnernas underhåll vid skyddshem å ena sidan och till ersättning för barnavårdsnämndernas utgifter för barn, som överlämnas till barnhem, å andra sidan, är dock icke så stor, att den motsvarar statsbidrag till lärarepersonal vid ett skyddshem. Att staten vill uppmuntra till anordnande av barnhem framför skyddshem, torde väl knappast kunna tänkas, fastän det för närvarande verkligen kan se så ut.

Vi tillåta oss framhålla även en annan inkonsekvens ifråga om statsbidrags utgående till lärare vid uppfostringsanstalter. Inrättas t. ex. fortsättningskola vid ett skyddshem, så torde enligt gällande bestämmelser för statsbidrag till undervisning vid fortsättningskolor — om förhållandena i övrigt fylla föreskrivna villkor — dylikt bidrag icke kunna nekas lika litet som statsbidrag

till undervisning i kvinnlig och manlig slöjd samt till huslig ekonomi, därest undervisning i dessa ämnen anordnas. För närvarande råder alltså det egendomliga förhållandet att vid ett skyddshem åtnjutes statsbidrag till undervisning i *icke obligatoriska ämnen*, men däremot *icke* till undervisning i *obligatoriska*.

I detta sammanhang vilja vi också anföra, att beträffande vanförestalterna Kungl. Maj:t fastställt bestämmelser för statsbidrags utgående, enligt vilka statsbidrag utgår såväl till den kliniska vården av en vid anstalten intagen person som till skol- och uppfostringshem för vanföra, som finnas å anstalten, utan hinder därav, att till anställd lärarepersonals avlöning utgår statsbidrag enligt stadgade grunder. Liknande är förhållandet vid våra kustsanatorier. Skyddshemmen bilda således f. n. ett undantag från en annars genomförd princip, och det torde vara ganska svårt att sakligt motivera, varför skyddshemmen skola intaga en sämre ställning ifråga om statsunderstöd än övriga därmed jämförliga anstalter. Att vid en del skyddshem *för närvarande* finnes anställd en lärarepersonal, som icke fyller villkoren för sådant statsbidrag, som utgår till examinerad folkskollärare, bör väl icke hindra, att statsbidrag kan utgå i de fall, då dylika villkor uppfyllas.

Till styrelser för redan befintliga skyddshem har under den senaste tiden ingått förfrågningar från olika angränsande läns skyddshemskommittéer, huruvida å de av styrelserna förvaltade hemmen kunna beredas platser för vanartade barn, som blivit av barnavårdsnämnderna omhändertagna. Dessa förfrågningar torde vittna om att man inom dessa landsting i det längsta önskar undgå att upprätta egna skyddshem, och torde förklaringen härtill ligga däri, att man anser skyddshemsvården, som förhållandena nu gestalta sig, medföra allt för stora kostnader för de redan förut ekonomiskt ganska ansträngda landstingen.

Vid val emellan de båda sätt, på vilka ökat statsunderstöd till skyddshemsvården kan tänkas utgå — skolöverstyrelsens förslag om ökning av understödet för elevernas underhåll eller statsbidrag till vid skyddshem anställd lärarepersonal — synes oss det sistnämnda sättet från flera synpunkter hava ett bestämt företräde. Skyddshemmens förut omnämnda undantagsställning bleve därigenom avlägsnad, och de vid skyddshemmen anställda lärarna, på vilka skyddshemsvårdens framgång till så stor del beror, kunde beredas en anställning, som motsvarade de krav man måste ställa på dem i deras mödosamma arbete för tillrättaförandet av de vanartiga, vilseförda elever, som ställts under deras ledning.

Med återopande av vad vi ovan anfört, hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag måtte fr. o. m. 1925 till vid av Kungl. Maj:t godkända skyddshem anställda examinerade folk- och småskollärare (lärarinnor) utgå med

samma belopp som till vid vanliga folk- och småskolor anställd lärarepersonal under förutsättning, att de hava full tjänstgöringsskyldighet och uppbära minst för dylik lärarepersonal stadgad minimilön, samt att för nämnda ändamål i 1925 års stat uppföres ett förslägsanslag av 60.000 kronor.

Stockholm den 19 januari 1924.

Sv. Bengtsson
i Norup.

K. J. Söderberg.

Sven Persson.

Lars Borggren.

Bernh. Eriksson.
